

Maataloustuotteiden markkinoinnin ja tuotannon kehittämismäärärahan vaikuttavuuden arviointi

Arvioinnin havainnot

Hotelli Arthur 9.6.2011

Tommi Ålander

<http://www.tk-eval.fi>

TK-EVAL

Arvioinnin toteutus

- Arvioinnin aloitus tammikuun lopulla 2011
- Arvioinnin toteuttajat: TK-Eval (Tommi Ålander ja Keimo Sillanpää) ja yhteistyökumppanina Suomen Aluetutkimus FAR (Liisa Kytölä).

Avustuksensaaja	Avustuksen suuruus (€) 2009	Avustuksen suuruus (€) 2010
Kauppapuutarhaliitto ry (yht. 4 hanketta)	284 100	129 892
Maito ja Terveys ry	96 000	101 873
Arktiset Aromit ry	254 100	296 658
Paliskuntainyhdistys	130 024	130 000
Savon Koulutuskunta- yhtymä /EkoCentria	137 240	290 207

Arvioinnin kohteena olleet hankkeet

Arktiset Aromit ry:

- Luonnontuotteiden talteenoton ja käytön edistäminen 2007–2010 –hankkeet (2009 ja 2010)

Kauppapuutarhaliitto:

- Kuukauden kukat 2010 -hanke (2010)
- Fiilistele sesongin vihanneksilla -hanke (2010)
- Kasvisten laadun ja menekinedistäminen -hanke (2009)
-Kasvihuonevihannekset
- Kasvisten laadun ja menekinedistäminen -hanke (2009) -Kukat

Maito ja Terveys ry:

- Aamumaito (Morning Milk) -hanke (2009)
- Tsemppiä aamumaidosta -hanke (2010)

Paliskuntain yhdistys:

- Poronlihan menekinedistäminen -hankkeet (2009 ja 2010)

EkoCentria:

- Ketju 2009 ja 2010 (Kestävät julkiset ruokapalvelut) -hankkeet

Tiivistys arvioinnin tiedonhankinnasta

- Aineistona mm. avustuksensaajista saatavilla ollut hankemateriaali sekä tilaajalta toimitettu muu kirjallinen materiaali.
- Oma tiedonhankinta

Tiivistys arvioinnin tiedonhankinnasta

Kyselyt:

- Yhteensä 24 kyselyä:
- Avustuksensaajien jäsenille (AA, KPL, PY ja M&T)
- Avustuksensaajien hallinnon edustajille (AA, KPL, M&T, PY ja EC)
- Yhteinen kohderyhmäkysely (kohderyhmissä ruokatoimittajia, kotitalousopettajia, ravitsemusterapeutteja, kouluterveydenhoitajia, neuvoloita, ammattikeittäjiä, kuntien ruokapalvelupäälliköitä ja jalostajia)
- Eriytetyt kyselyt avustuksensaajakohtaisesti eri hankkeiden/kampanjoiden kohderyhmille tarpeen ja mahdollisuuksien mukaan -toteuttiin 14 kpl.
- Yht. 2397 vastausta.

Haastattelut:

- Yhteensä 36 haastattelua:
 - Avustuksensaajien edustajia
 - Hallinnon edustajia
 - Sidosryhmien edustajia
 - Kohderyhmien edustajia

Arviointikysymykset

Tarjouspyynnön mukaisesti selvitettäviä kysymyksiä ovat:

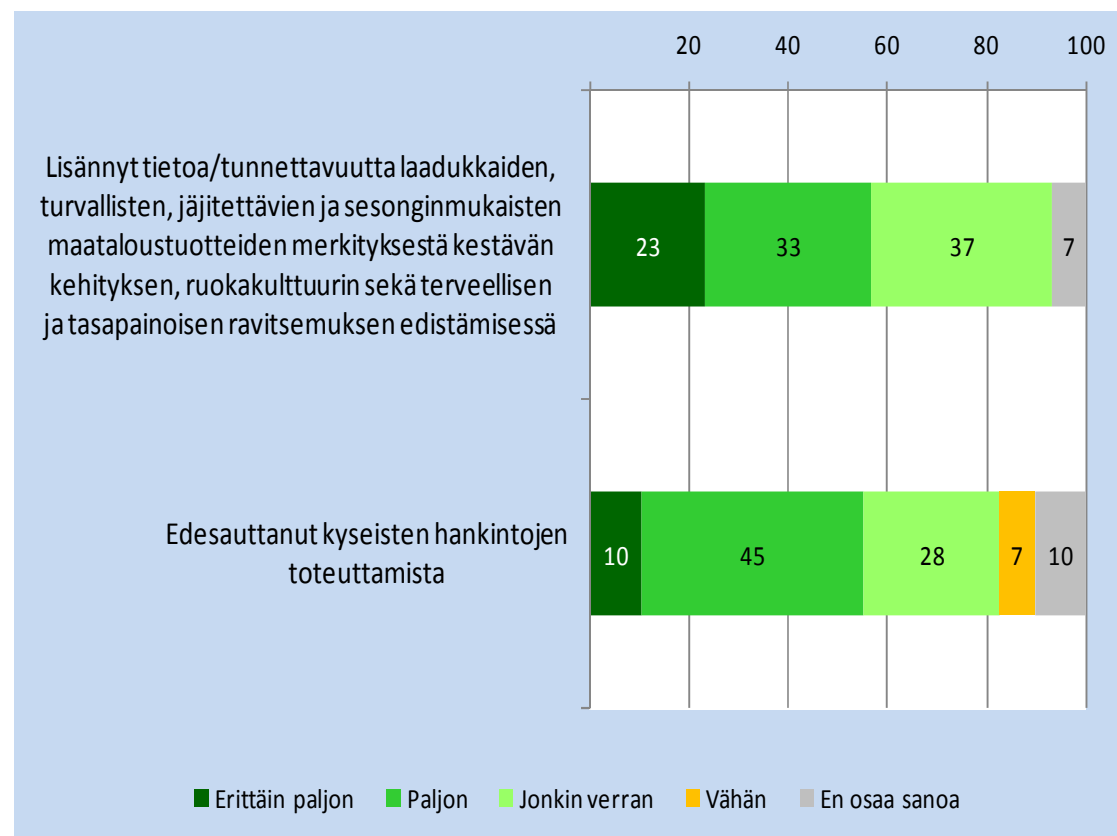
- Miten **tehokasta**/vaikuttavaa valtionapu on? Millaisia **vaikutuksia** valtionavulla on maataloustuotteiden myyntiin ja tunnettavuuteen? Mitä **tuloksia** on saatu myönnetyllä valtionavulla? Kuinka pitkäkestoisia tulokset ovat? Ovatko hankkeet hankkeita vai tuetaanko hankeavustuksella organisaation yleistä toimintaa? Miten toimijat varmistavat, että hanketta voidaan hyödyntää julkisen rahoituksen päätyttyä? Onko eroa tuloksissa, jos hanke on toteutettu avustuksensaajan toimesta tai viestintä/mainostoimistoa käyttäen?
- Ovatko valtionavulla toteutetut toimenpiteet **yhdensuuntaisia** toisaalta ministeriön toiminnan vaikuttavuustavoitteiden, toisaalta elintarvikeketjun tarpeiden kanssa?
- Mitkä **välineet** ovat momentin 30.20.46 käyttötarkoitukseen kustannus/hyötysuhteeltaan ja vaikuttavuudeltaan parhaita?
- Nyt hankkeissa on käytetty mm. seuraavia välineitä: sosiaalinen media, TV, radio, internet yleensä, reseptit, erilaiset esitteet, messut.
- **Minkälaisia hankkeita** tulisi **jatkossa** hyväksyä momentin 30.20.46 tarkoituksenmukaisimman käytön edistämiseksi ottaen huomioon valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko? Pitäisikö tuettavia toimia rajata nykyistä tarkemmin?

Mitä tuloksia on saatu myönnetyllä valtionavulla?

- Paljon erilaisia aikaansaannoksia:
 - mm. tv- ja radiokampanjat, esitteet, oppaat, julisteet, internet-sivustot, tapahtumat, käynnit ja tutustumiset jne.
- Tavoitettu lukuisia kohderyhmissä olleita ihmisiä jokaisen avustuksensaajan toimesta.
- Haastavampaa on kuitenkin osoittaa, millaisia tuloksia ja vaikutuksia nämä tuotokset ovat saaneet lopulta aikaan.
- On mahdotonta osoittaa avustuksensaajien tekemän menekinedistämistyön osuutta siitä kehityksestä, mikä on havaittavissa tilastoista yms.
 - Näitä mittareita on kuitenkin asetettu
 - Pitäisi pystyä jatkossa seuraamaan paremmin tuotos-tulos-vaikutus-ketjun mukaisesti
- Useissa tapauksissa näihin tilastoilla mitattaviin tuloksiin/vaikutuksiin on varmasti avustuksensaajien toteuttamilla menekinedistämishankkeilla ollut osavaikutusta.
 - Arvioinnissa kohderyhmiltä kerätty tieto ainoa luotettava tapa pyrkiä osoittamaan toiminnan vaikuttavuutta.

Millaisia vaikutuksia valtionavulla on maataloustuotteiden myyntiin ja tunnettavuuteen?

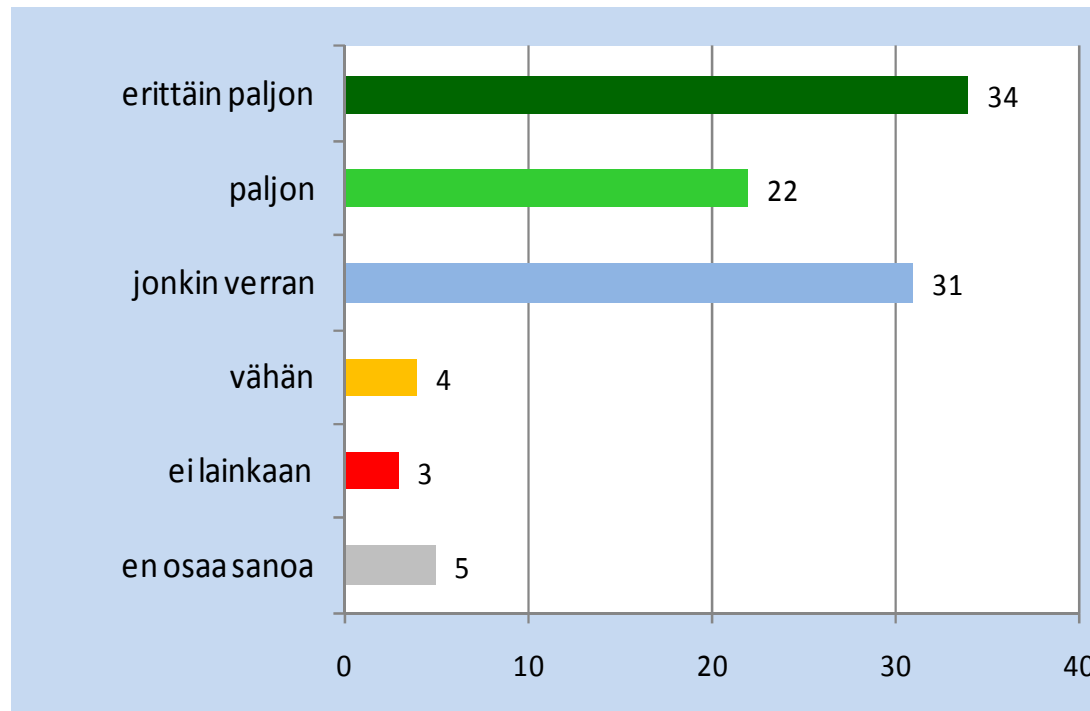
- Tietoisuus ja tunnettavuus maataloustuotteista (ml. luonnontuotteet) on kasvanut menekinedistämistuella tehdyn toiminnan ansiosta.

EkoCentria: Ruokavaikuttajien näkemykset hankkeissa toteutetun tiedottamisen vaikutuksesta.

Millaisia vaikutuksia valtionavulla on maataloustuotteiden myyntiin ja tunnettavuuteen?

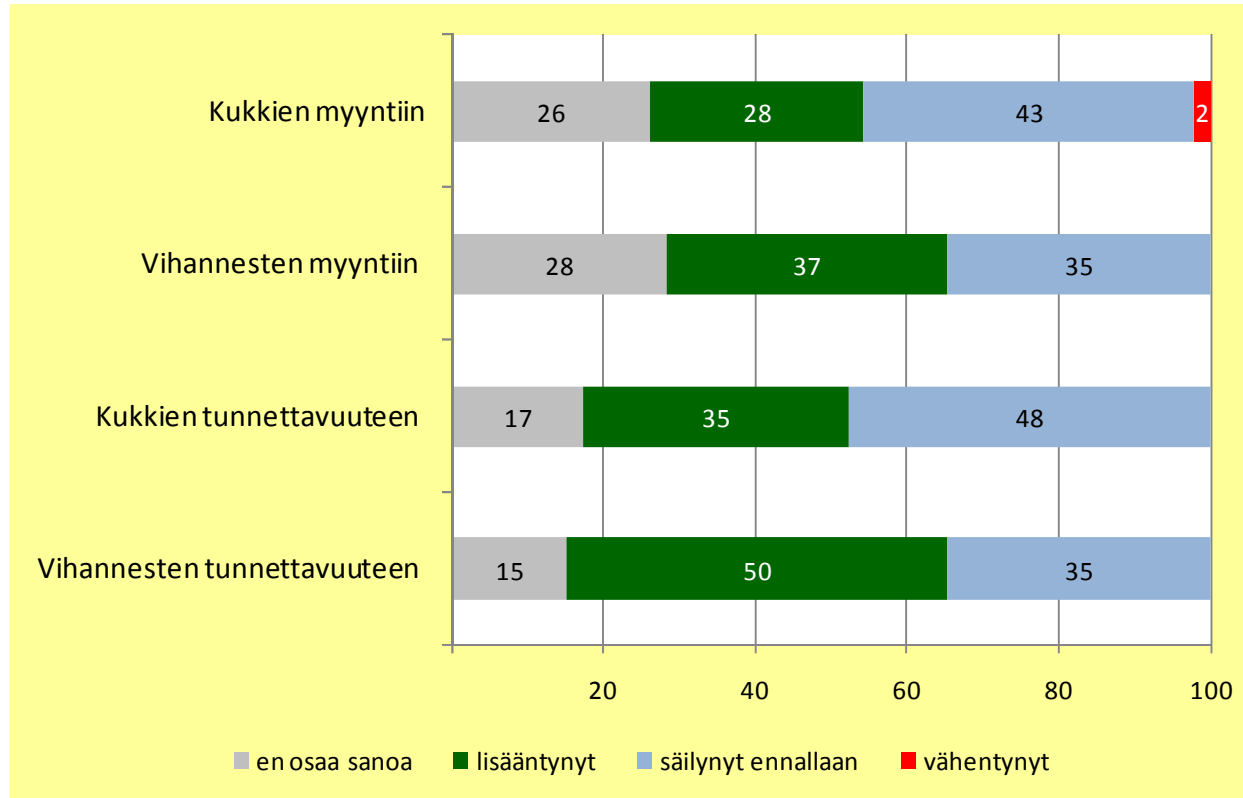
- Ensisijaisesti vaikutusta tiedon ja tunnettavuuden lisääntymiseen.
- Menekinedistämishankkeilla on kuitenkin onnistuttu myös jossain määrin vaikuttamaan maataloustuotteiden menekin lisääntymiseen.
- Menekinedistämishankkeilla tuotettu aineisto ja palvelut kohderyhmille hyödyllistä ja käyttökelpoista.

Kuinka merkittävä vaikutus näillä käyttämillänne Maito ja Terveys ry:n palveluilla/toimittamilla aineistoilla on ollut asiakkaillenne/oman toimintanne kohderyhmille?

Miten vaikuttavaa ja tehokasta valtionapu on?

- Toiminta ollut pääpiirteissään vaikuttavaa.

Kauppapuutarhaliitto: Jäsenten näkemys kysymykseen: Miten yhdistyksen toteuttamilla menekinedistämishankkeilla on mielestäsi onnistuttu vaikuttamaan:

- Mutta toimintaa vaikeuttavia (vaikuttavuutta rajoittavia) tekijöitä on myös nähtävissä.

Miten vaikuttavaa ja tehokasta valtionapu on?

- Mikäli avustuksensaajalla ei ole käytettävissään riittävästi muuta rahoitusta, erilaisiin tilaisuuksiin osallistuminen jää usein toteutumatta.
 - Näissä tapauksissa menetetään mahdollisuuksia tuoda esille menekinedistämistuella tehtävää toimintaa.
- Vaikuttavuutta rajoittaa rahoituksen lyhytkestoisuus ja vuosittaisten painopisteiden myöhäinen päättäminen.
 - Jossain määrin tyhjäkäyntiä.
 - Toiminnan suunnittelu riittävän pitkäjänteisesti vaikeaa.
 - Häiritsee vähemmän niitä avustuksensaajia, joiden toiminnassa kansallinen menekinedistämistuki muodostaa pienen osan.
 - Mikä on tällöin menekinedistämistuen rooli avustuksensaajien strategioiden toteutuksessa?
- Menekinedistämistuki hyvin merkittävää avustuksensaajille riippumatta sen rahoituksellisesta merkittävydestä koko organisaation toimintaan. – mentaalinen vaikutus: viesti valtion suunnalta, että toiminta on tärkeää.
- Tehokkuuden tarkastelu ei ole mahdollista perinteissä mielessä: pitäisi olla myös tuloksia ja vaikutuksia kuvaavat seurantatiedot käytettävissä.
- Lähestytään tehokkuutta ainoasta mahdollisesta näkökulmasta: kohderyhmien kokemukset aineistojen käyttökelpoisuudesta suhteessa resursseihin.

Miten vaikuttavaa ja tehokasta valtionapu on?

- Avustuksensaajien toiminta vaikuttaa tehokkaalta.
- Yleisesti noin 30-50 % avustuksensaajien kohderyhmistä saanut paljon tai erittäin paljon hyötyä omaan toimintaansa
- Kustannukset näissä toteutetuissa toimissa ja kampanjoissa vaihtelevat ja korreloivat vahvasti sen kanssa, kuinka paljon esim. esitteitä on tuotettu tai kuinka monelle aineistoa on tarjottu.
- Tehokkuus ei kuitenkaan ole sillä tasolla kuin se voisi olla.
 - Rahoituksen pätkittäisyys.
 - Menekinedistämistukea on mahdollista hakea useammalle vuodelle.

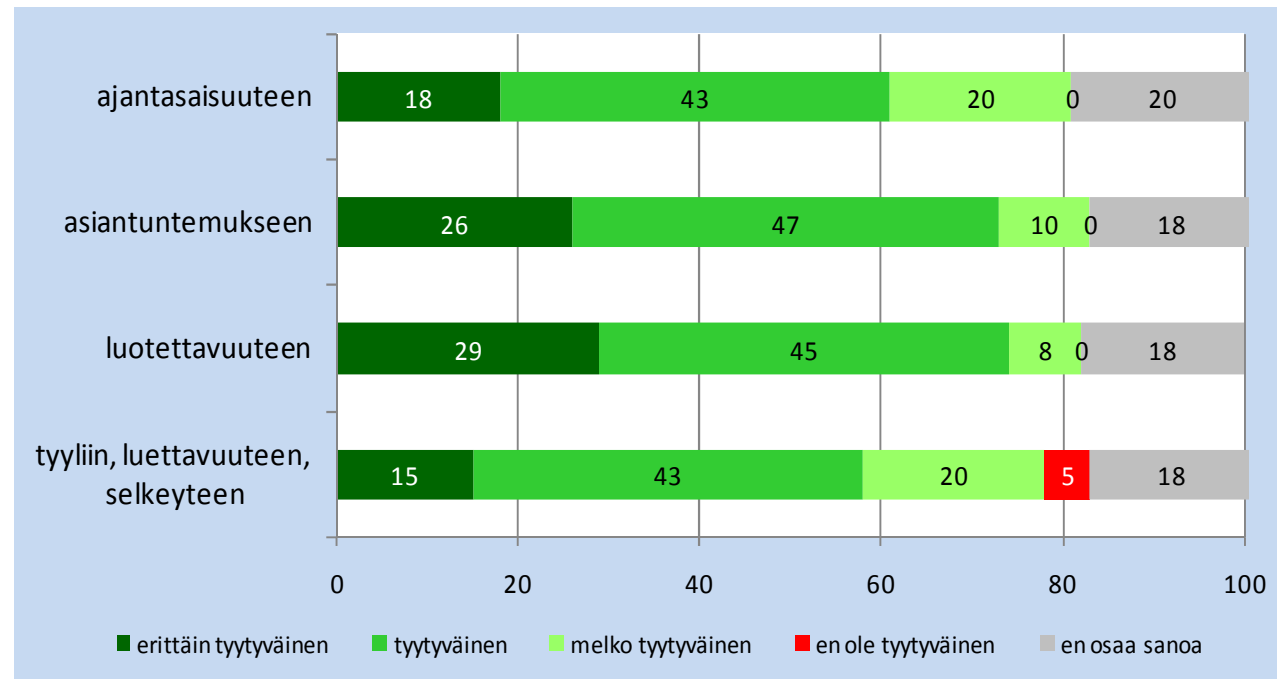

Onko eroja tuloksissa, jos hanke on toteutettu avustuksensaajan toimesta tai viestintä-/mainostoimistoa käyttäen?

- Ei erityisemmin eroja tyytyväisyydessä tuotettuihin aineistoihin.
- Viestintä- tai mainostoimiston apua on käytetty mm. aineistojen ulkoasujen suunnitteluun tai mm. internet-pohjaisen viestinnän toteuttamiseen.
- Tarve määräytyy tapauskohtaisesti ja oleellisempaa on osata valita oikea/oikeat viestintävälineet kohderyhmien lähestymiseen.
- Ulkoisen avun tarve korostuu erityisesti tehtäessä tv- ja radioviestintää sekä käytettäessä erilaisia internet-pohjaisia viestintäkeinoja.
 - Ulkoisen avun käyttö hankkeissa suositeltavaa erityisesti niissä tapauksissa, joissa edellytetään syvällisempää tuntemusta näihin asioihin.

Kuinka pitkäkestoisia tulokset ovat?

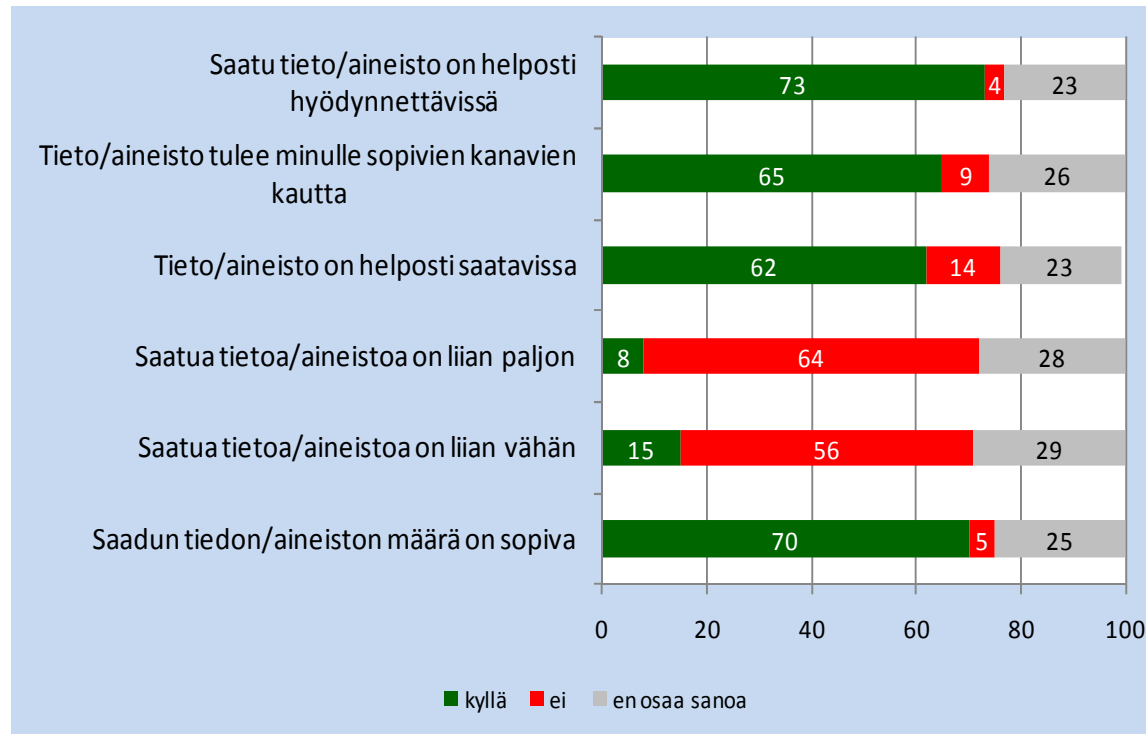
- Helpompi osoittaa, kun toiminnalla pyritään saamaan aikaan myös ns. näkyviä välituotoksia (mm. esitteet, julisteet)
 - Ajatus, että jäävät elämään käyttökelpoisina aineistoina.
 - Painetuissa materiaaleissa kiinnitetty huomioita niiden ajattomuuteen.
- Kohderyhmien tyytyväisyys avustuksensaajien tuottamien aineistojen erilaisiin ominaisuuksiin antaa hyvän lähtökohdan hyödyntämiselle.

Yhteiseen kohderyhmäkyselyyn vastanneiden kohderyhmien tyytyväisyys Arktiset Aromit ry:n tuottamien/toimittamien aineistojen:

Kuinka pitkäkestoisia tulokset ovat?

- Tietojen ja aineistojen helppo hyödynnettävyys ovat edistäneet myös hyvin asiaa.

Yhteiseen kohderyhmäkyselyyn vastanneiden kohderyhmien vastausjakaumat tiedon ja aineiston saantiin liittyvistä näkemyksistä (Arktiset Aromit ry).

- Näiden välituotoksien lisäksi on saatu aikaan myös konkreettisia tuloksia ja vaikutuksia, joilla on edellytykset jäädä elämään.

Kuinka pitkäkestoisia tulokset ovat?

- Kohderyhmien hyväksi kokemia internet-sivustoja yms. voidaan pitää sellaisina foorumeina, joiden jatkokäytön myötä on edellytyksiä ylläpitää tulosten pitkäkestoisuutta.
 - Sivustojen tms. ylläpito ja sisällön kehittäminen.
- Hankkeiden aikana luodut yhteistyöverkostot ja kontaktit.

Miten toimijat varmistavat, että hankkeita voidaan hyödyntää julkisen rahoituksen päätyttyä?

- Tuotetaan materiaalia, joka on jatkossakin käyttökelpoista kohderyhmille.
- Pyrkimällä sitouttamaan toiminnan kannalta oleellisia sidosryhmiä tehtävään työhön jo hankkeen alusta alkaen.
- Hyödyntämisen varmistaminen käytännössä hankala tehtävä avustuksensaajille.
 - Useasti julkisella rahalla iso rooli jatkosuunnitelmissa/toimenpiteissä.
 - Parhaat mahdollisuudet silloin, kun avustuksensaajalla edellytykset viedä hankkeen tuloksia eteenpäin tarvittaessa omalla rahoituksella.
- Parhaiten hankkeiden tulosten jatkuvuus näytetään varmistettavan silloin, kun edistetään sellaisten kohderyhmien toimintaa, joilla on mahdollisuus panostaa asiaan itse myös jatkossa.
- Oleellista myös se, että edistetään sellaisia asioita, jotka vaativat jatkuvaa kehittämistä ja siihen tarvitaan jokin välittäjätaho tekemään tätä työtä.
- Kokonaisuudessaan vaikuttaa siltä, että mitä yleisempää tiedottaminen on, sitä heikommat mahdollisuudet hankkeen hyödyntämiselle on julkisen rahoituksen päätyttyä.

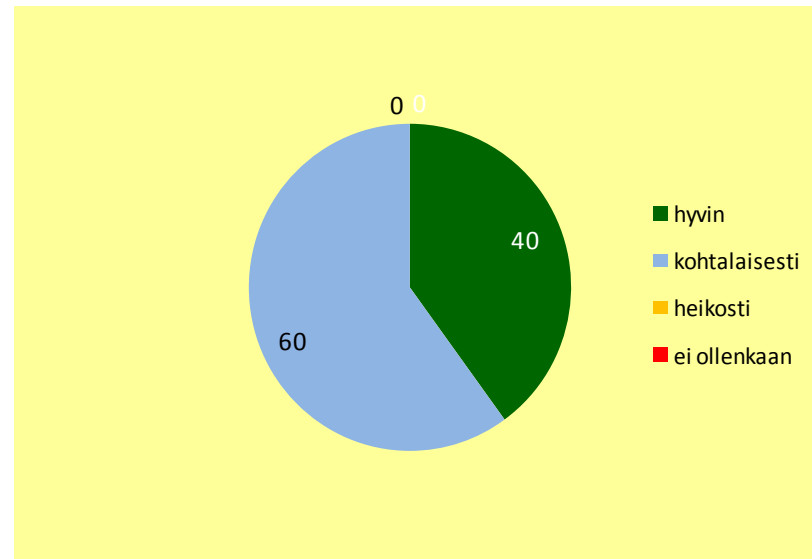

Mitkä välineet ovat momentin 30.20.46 käyttötarkoitukseen kustannushyötysuhteeltaan ja vaikuttavuudeltaan parhaita?

- Osallistavan ja henkilökohtaistetun toiminnan merkitys.
 - Voidaan hyödyntää useita välineitä käyttäen.
 - Yleistä lähestymistapaa työläämpi ja siten usein myös kalliimpi, mutta osuvuus ja vaikuttavuus ovat sen etuina.
- Välineiden valinnassa keskeistä se, millaista viestiä viedään.
 - Mikäli viesti yleisellä tasolla, välineetkin usein sellaisia, joilla tavoitetaan laaja joukko
 - Kun taas viestin tarkoituksena saada aikaan välitöntä ja spesifiä toimintaa, henkilökohtaisempi ja pienemmälle joukolle suunnattu viestintätapa on usein soveltuvampi.
 - Tarjottavien aineistojen ja palveluiden sekä resurssien mitoitus keskenään.
- Vaikuttavuudeltaan parhaana on pidetty useita eri välineitä yhdistävää lähestymistapaa.
- Hyötysuhteen tarkastelu kohderyhmien kokeman hyödyn ja resurssien käytön avulla
 - Parhaita näyttävät olevan mm. erilaiset sivustojen rakentamiset siten, että niihin yhdistetään toiminnallisesti erilaisia kilpailuita, extranettiä yms.
 - Kohderyhmien saaminen näille sivustoille vaatii omat keinonsa.
 - Erilaisten painettujen materiaalien tuottaminen myös, kun materiaali on suoraan käyttökelpoisessa ja houkuttelevassa muodossa (reseptit ja esitteet)
 - Sosiaalinen media näyttää lupaavalta, mutta kokemukset vielä melko vähäisiä.
 - Tv- ja radiomainonnan kustannustehokkuus näyttää jäävän hieman heikommaksi.
 - Joka tapauksessa kyse kokonaisuudesta, jossa yhdistellään välineitä tapauskohtaisesti.

Ovatko hankkeet hankkeita vai tuetaanko hankeavustuksella organisaation yleistä toimintaa?

- Kaikki arvioinnin kohteena olleet hankkeet vaikuttavat omilta kokonaisuuksiltaan
- Hankkeiden toiminta ja tavoitteet ovat erotettavissa yleisesti melko hyvin avustuksensaajien muusta toiminnasta.

Paliskuntain yhdistys: Jäsenten näkemys siitä, miten hyvin hankkeiden toiminta ja tavoitteet ovat erotettavissa yhdistyksen koko/muusta toiminnasta?

- Arktiset Aromit ry ja EkoCentria ovat selvästi hankeorganisaatioita
 - Näiden avustuksensaajien osalta voidaan todeta, että organisaation yleinen toiminta on jossain määrin yhtä kuin menekinedistämistuella tehtävä toiminta, sillä hankkeiden toteutus on niiden perustehtävää.
 - Oleellista se, että ne eroavat muusta toteutetusta hanketoiminnasta.

Minkälaisia hankkeita tulisi jatkossa hyväksyä momentin 30.20.46 tarkoituksenmukaisimman käytön edistämiseksi ottaen huomioon valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko?

- Kohderyhmien kokeman hyödyllisyyden ja kustannustehokkuuden näkökulmasta:

Pitkäkestoisia tuloksia	<ul style="list-style-type: none">• Toimet, joilla pyritään vaikuttamaan suoraan ns. solmutoimijoihin, eli toimijoihin, jotka vaikuttavat suoraan esim. raaka-aineen tai tuotteiden menekkiin.• Toimet, joilla saadaan kokonainen verkosto toimimaan sitoutuneesti tavoitteen eteen – yhteistyöverkostot, sähköiset foorumit jne.• Riittävän spesifiä tiedotusta erilaisista aiheista, ei liian yleistä tiedotusta.
Vaikuttavuus ja tehokkuus	<ul style="list-style-type: none">• Rahoituksen pätkittäisyys heikentää tehokkuutta. Tarvitaan toimijoilta joko vakavaraisuutta tai pidempikestoista hanketoimintaa, jotta tehokkuus olisi paras mahdollinen.

Minkälaisia hankkeita tulisi jatkossa hyväksyä momentin 30.20.46 tarkoituksenmukaisimman käytön edistämiseksi ottaen huomioon valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko?

- Kohderyhmien kokeman hyödyllisyyden ja kustannustehokkuuden näkökulmasta:

Kustannushyötysuhteeltaan ja vaikuttavuudeltaan parhaita välineitä	<ul style="list-style-type: none">• Välineet kohderyhmien ja tarkoituksen/viestin mukaisesti.• Internetiä hyödyntävät sähköiset viestintävälineet, joihin on kytketty osallistavaa toimintaa.• Henkilökohtaistettua lähestymistapaa hyödyntävät keinot, kun on tarkoitus saada aikaan välitöntä ja spesifiä toimintaa.• Erilaiset painetut materiaalit myös kustannustehokas keino, kun materiaali on suoraan käyttökelpoisessa ja houkuttelevassa muodossa.• Edellä mainittujen välineiden osalta kyse on joka tapauksessa kokonaisuudesta, jossa yhdistellään tapauskohtaisesti toimivia välineitä.• Menekkiä lisätään parhaiten, kun tehdään tuottajia, jalostajia ja kauppaa hyödyttävää toimintaa – kuluttajille kohdistettavasta toiminnasta tämä hyöty on selvästi välillisempi.
Viestintä- tai mainostoimistojen rooli	<ul style="list-style-type: none">• Viestintä- tai mainostoimistoa käytetään apuna tarvittaessa ja pyritään hyödyntämään enemmän jo hankkeiden/kampanjoiden suunnitteluvaiheessa.

Minkälaisia hankkeita tulisi jatkossa hyväksyä momentin 30.20.46 tarkoituksenmukaisimman käytön edistämiseksi ottaen huomioon valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko?

- Vaikuttavuuden näkökulmasta siten hankkeissa tehtävän viestinnän pitäisi suuntautua vielä aikaisempaa enemmän ns. spesifeihin aiheisiin yleisemmän viestinnän kustannuksella.
 - Yleisemmällekin tiedottamiselle on paikkansa, sillä tätä toimintaa eivät muut toimijat alalla toteuta
- Osallistava toimintatapa.
- Verkostojen ja yhteistyökumppaneiden sitouttaminen.
- Avustuksensaajat erityisesti asiantuntevan ja luotettavan tiedontuottajan maineessa – hyödynnettävä jatkossa.
- Monivuotisten toimenpiteiden jatko hankala kysymys:
 - Kohderyhmien näkökulmasta hyviä
 - Toisaalta näiden toimenpiteiden oli tarkoitus alunperinkin täyttää tietty tehtävä – olla hankkeita
 - Kehitysnäkökulmien löytäminen rahoitusinstrumentin takia.
 - Näille pitäisi löytää jokin muu soveltuva rahoituslähde.
 - Kokonaisuudessaan asenteisiin vaikuttamaan pyrkivissä hankkeissa/toimenpiteissä tarpeen pidempiaikainen toteutus, kuin esim. tiettyjä yksittäisiä toimenpiteitä toteuttavissa hankkeissa.

Minkälaisia hankkeita tulisi jatkossa hyväksyä momentin 30.20.46 tarkoituksenmukaisimman käytön edistämiseksi ottaen huomioon valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko?

- Hallituksen ruokapoliittisessa selonteossa tärkeiksi koettuja teemoja/asioita on edistetty menekinedistämistuella rahoitetuilla hankkeilla.
 - Erityisesti neljättä teemaa ”*Varmistetaan julkisen sektorin ruokahankintaosaaminen ja ruokahankintojen riittävät resurssit. Tuetaan ruokakasvatusta, terveyttä edistäviä ruokavalintoja sekä luomu- ja lähiruokaa.*”
 - Pienten ja keskisuurten yritysten yhteistyön tukemiseen (kolmannessa teemassa mainittu) voisi olla mahdollista ottaa aikaisempaa suurempi rooli.
- Avustuksensaajien välistä yhteistyötä ei ollut hankkeissa nähtävissä.
 - Yhteishankkeita tai yhteisiä teemoja näyttää olevan hankala muodostaa.
 - Olisivat tarpeen, kun ollaan tekemisissä samojen kohderyhmien kanssa.
 - Jäsenet määrittävät avustuksensaajien toiminnan.
- Parhaimmat edellytykset yhteisiin hankkeisiin nähtävissä koululaisiin suuntautuvassa toiminnassa.
 - Hyödyn näkeminen yhteistyöstä.
 - Aitoa tahtoa.
 - Yhteistyötä voitaisiin mahdollisuuksien mukaan huomioida ja edesauttaa resurssien varaamisella tähän asiaan.

Minkälaisia hankkeita tulisi jatkossa hyväksyä momentin 30.20.46 tarkoituksenmukaisimman käytön edistämiseksi ottaen huomioon valtioneuvoston ruokapoliittinen selonteko?

- Hanketoimintatapa on nähty menekinedistämistuelle sopivaksi.
 - Tuella selvä tarkoitus, mihin se käytetään.
 - Yksityiset rahoittajatkin tietävät silloin paremmin, mihin heidän rahoitus suuntautuu.
- Tuettavien toimien rajaaminen nykyistä tarkemmin?
 - Painotusta yleisemmästä tiedottamisesta hieman kohdennetumpaan, mikäli odotetaan nimenomaan vaikuttavuutta toimilta.
 - Tällöin pyrkimyksenä olisi saavuttaa enemmänkin erilaisia menekkiin vaikuttavia toimijoita, kuin suoraan kuluttajia.
 - Yleistä tiedottamista tarvitaan myös, mutta tällöin tulee tiedostaa, että vaikuttavuus ei ole näissä toimissa yhtä selvästi nähtävissä.

Hyvät lähtökohdat jatkolle kohderyhmien puolesta:

